

Svoboda

Love is man\ s reality.

Devotion is man\ s divinity.

Surrender is man\ s immortality.

Sri Chinmoy

Če je človek resničen iskalec resnice in bi rad v življenju osvojene skrivnosti predal svojim otrokom, mora začeti spraševati že kot otrok in mora verjeti staršem, kasneje vzgojiteljem in učiteljem, prijateljem, vodjem, trenerjem, supervizorjem ...

Če se naj kaj nauči, mora zaupati, da res verjame, se mora predati njihovi dobronamernosti in modrosti.

Pri njih najde odgovore, pri njih najde potrditev svojega dela in ukrepanja v vsakodnevnem življenju, oni so vodilo v labirintu vprašanj jutrišnjega dne. Radovednost je pot, vendarle - radovednost je tudi dvom. Pot je cilj, toda - ali smo na pravi poti? Ali lahko verjamemo človeku, ki je v svojem življenju imel starše, vzgojitelje, učitelje, prijatelje, vodje? Njegova resnica je včasih drugačna od naše. Njegove želje in potrebe so drugačne od naših. V socialnem odnosu si jemlje več prostora in nam jemlje naš prostor in naš duševni mir.

Njegova svoboda je večja od naše. Ali smo se v življenju ob vsej svoji predanosti nečesa narobe naučili? Ali je človek v svoji osnovi slab? Ali je demokracija - vsi svobodni, vsem enako svobode ali mogoče - svobode toliko, kolikor si je vzameš? Ali je vse to le ples na robu anarhije?

Taka in podobna vprašanja so se mi valila po glavi še nekaj dni po obisku predstavnikov varuha človekovih pravic v našem zavodu. Vsa vprašanja so se vrtela okoli pojma svobode in pravice do svobode. Ali ima pacient dostop do telefona? Ali imajo pacienti pravico do obiskov svojcev? Ali pacienti na "zaprtem" oddelku pravočasno pregledata sodni izvedenec in sodnik?

Ali se nam zdijo sklepi sodišča napisani na uradnem formularju sodišča primerni? Ali je pristanek pacienta, da je sprejet na "zaprti" oddelku, veljaven in obratno nepristanek - neveljaven? Ali je naša zaslepljenost pomagati bolnim toliko, da jim v naši zagnanosti jemljemo svobodo in vsiljujemo zdravje? Ali je duševno zdravje svoboda ali je ječa, v kateri se zdravi ljudje podrejujejo konvencijam družbe in pričakovanjem staršev, učiteljev, prijateljev, družine?

Končni rezultat obiska varuha človekovih pravic in svobode je deset proti dva - dva pacienti sta nasprotovala svojemu sprejemu na psihiatrični oddelku, deset pa jih je bilo odločno proti odpustu z oddelka. Preostalih stoosemdeset pacientov ne štejemo v rezultat, ker so dosegli uvid v svojo bolezen ali duševno motnjo, zaupajo zdravniku in načinu zdravljenja, nimajo občutka, da jim kdo krati človekove pravice in svobodo, sodelujejo v zdravljenju. Teh stoosemdeset pacientov se verjetno uradnih pravnih regulativ niti ne zaveda. Svojo ustavno pravico - pravico do zdravljenja bolezni mogoče le slutijo. Tudi po odpustu bodo zaradi skrbi za lastno zdravje prišli na ambulantno kontrolo in po recepte za zdravila, ki jih bodo še določen čas jemali. Vendarle, saj veste, kako je, tudi k zobozdravniku ni prijetno hoditi, čisto racionalno - raje pravočasno kot takrat, ko že boli ...

Pred leti smo v Vojniku prvič doživeli obdobje odprtih vrat na "zaprtem" oddelku. Po več dni so bila vrata "zaprtega" oddelka odprta, tudi patologija na oddelku je to dopuščala, na oddelku ni bilo akutno suicidalnih pacientov, akutno psihotični in dementni pacienti so bili pod diskretnim nadzorom osebja oddelka in urejenih pacientov. Kompletan projekt "odprtja" oddelka je potekal z dogovorom terapevtske skupnosti in osebja oddelka. Po enem tednu "odprtja" oddelka je skupnost pacientov odločila, da so vendarle bolj udobna in prav - klasična zaprta vrata z odpiranjem vrat tistim, ki svobodo obvladujejo in jim koristi in kaj pomeni. Nekaterim so odprta vrata

oddelka simbolizirala preteč nekontroliran vdor družbe s svojimi zahtevami in normativi na oddelek, kamor so se v bistvu zatekli pred pritiski in zahtevami, ki jim niso kos. Življenje "zunaj" je neusmiljeno!

Svoboda ni vedno sreča, bolezen nam vedno vzame svobodo, psihiatrija pri tem ni izjema. Tudi na vseh drugih oddelkih "navadnih" bolnišnic po vsem svetu bi pacienti raje bili doma in bili zdravi.

Obdobje "odprtosti" se je končalo s streznitvijo in spoznanjem, da v bolezni človek največkrat ne ve, kaj bi s svobodo in da ga bolezen sama sili v iskanje pomoči, zavetja in nege.

Če je bilo v "odprtju" oddelka kanček "antipsihiatričnega" pričakovanja, je bil zaključek vsekakor v okvirih stroke in dovolj prepričljiv, vprašanje svobode ob duševni bolezni pa je bilo vnaprej predano v odločanje zdravniku - psihiatru in z zakonom določenemu sodnemu izvedencu.

Na koncu ostaja kup vprašanj, ki so namenjena našim staršem, vzgojiteljem, učiteljem, prijateljem, družini, supervizorjem, varuhom svobode ...

Ali smo se v življenju nečesa narobe naučili?

Ali je psihiatrija "posebna" veja medicine?

Zaradi čigave deformacije in negotovosti sta nam potrebna tolika skrb in nadzor družbe?

Ali so možgani tudi eden od organov človeškega telesa, ki lahko zbolijo?

Ali so tolike raziskave in tolike generacije zdravnikov in psihologov zapravljale čas, denar in svojo predanost (življenje) za nič - samo za to, da postavijo mejo, kaj je "normalno" v določenem obdobju človeške zgodovine?

Čisto na koncu si komaj še drznem vprašati - vprašanje velja za vse zaenkrat "zdrave" ljudi - kaj je svoboda?

Psihiatrična bolnišnica Vojnik:
Daniel Lajlar, dr.med., spec.psih.